

Maahanmuuttajaperheiden
huomioiminen

Ennakkoluulot

- pelkistävä yleistäminen
- ennalta luuleminen
- asenteet = piilevät käyttäytymisvalmiudet

Miten voitat vieraspelon ja tulet suvaitsevaisemmaksi ?

- ihmisoikeudet, ihmisarvo
- vahva identiteetti itsellä
- vuorovaikutus ja -taidot
- tapa ratkaista konfliktit: yhteisö mukaan ratkaisemaan ongelmia
- osallistuminen: itse täytyy vaikuttaa asiaan

Käyttäytymissääntöjä toisia kulttuureita kohdatessa:

- suhteuta kokemuksesi todenperäisyys vieraanvaraisuuden instituutioon
- tarkkaile itseäsi ja motiivejasi
- tunne itsesi
- kunnioita toisten näkemyksiä, mielipiteitä ja käyttäytymistä
- ole kärsivällinen
- kenen puolelle ajatuksinesi asetut ?
- ole johdonmukainen ja sitoutunut mielipiteissäsi
- varo etnosentrisyyttä
- opiskele jatkuvasti, kuuntele, ole avoin
- tiedosta subjektiivisuutesi
- etsi kaikesta kulttuurin myönteiset puolet ja käytä niitä voimavaroina.

Kulttuurit

- Tutustu lapsen ja perheen sen hetkiseen elämäntilanteeseen
- Erotta toisistaan kulttuuriset erot ja elämäntilanteesta sekä elinolosuhteista johtuvat sosiaaliset ongelmat
- Tunnista perheen kotoutumiseen liittyvät riskitekijät
- Tunnista mahdolliset eritahtisen kotoutumisen prosessit perheessä
- Tarjoa tietoa vastaanottajan omalla kielellä yhteiskunnan toiminnasta ja sen palveluista
- Mieti miten etninen tasa-arvo toteutuu työssäsi hallintokulttuurin ja erilaisten toimintamallien näkökulmasta.
- Kyseenalaista vanhoja metodeja, ole joustava luo uusia toimintamalleja

Kulttuurisokin eri vaiheet

Kuherruskuukausivaihe

- henkilö innostuu uudesta, ympäristö tuntuu ylivertaiselta vanhaan kulttuuriin nähden

Torjuntavaihe

- vihamielisyys ja turhautuminen uuteen kulttuuriin
- turvan haku omasta kulttuurista
- omaksi koettujen eli lähtökulttuurin arvojen vahvistaminen
- oma vaikuttaa kaikin puolin paremmalta
- tältä ei välty kukaan

Tasapainon haku

- jännitystila laskee

jatkuu

Useamman kulttuurin hallinta

- ihminen on omaksunut kahden kulttuurin kielen, arvot, tavat ja osaa tasapainottaa elämänsä kahden kulttuurin välillä
- ihminen voi myös tuntea olevansa ulkopuolinen tuntemissaan kulttuureissa, uusi voi etäännyttää vanhasta

Täytyy kuitenkin muistaa, että kulttuurisokki on henkilökohtainen ja eri ihmiset kokevat sen hyvin eri tavoin. Monet ulkomailla asuvat kokevat kulttuurisokkinsa yhä uudelleen matkustaessaan uuden ja vanhan kotimaansa välillä.

...jatkuu

- Työntekijän tulisi tukea perheen jäsenten samantahtista kotoutumista ja vanhempien vanhemmuutta
- Ristiriitatilanteissa tulee etsiä kompromisseja (eivät kuitenkaan saa rikkoa lakia tai ihmisoikeuksia)
- Vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön tulee varata aikaa, jotta voidaan luoda todellinen vuorovaikutustilanne
- Osalla maahanmuuttajista saattaa olla pelko viranomaisia kohtaan – luottamuksen voittaminen
- Jokainen vanhempi tulee kohdata yksilönä, eikä jonkun kulttuurin tai uskonnon edustajana
- kasvatuskumppanuus

Vanhempien kohtaaminen

- Vanhemmat voivat kertoa omasta kulttuuristaan, näkemyksistään lapsen kasvatuksessa, tulevaisuuden suunnitelmistaan ja oleskelustaan Suomessa
- Lapsen kokonaistilanteen ymmärtäminen on välttämätön edellytys jatkotyöskentelylle
- Vanhempien on tärkeää saada tietoa suomalaisesta päivähoidosta, sen perustehtävästä ja tavoitteista
- Heille voi havainnollisesti kertoa esim. päivärytmistä, tuokioista, vapaasta leikistä, ruokailusta, päivälevosta, ulkoilusta jne. esim. päivähoitoesite eri kielillä, kuvien käyttö, videointi
- On tärkeää, että henkilökunta kuuntelee vanhempia ja ottaa mahdollisuuksien mukaan huomioon heidän toiveensa

Lasten kohtaaminen

- Oman työn arviointi ja kehittäminen on tärkeää maahanmuuttajataustaisen lapsen kanssa työskentelyssä
- Minäkuvan tukeminen ja vahvistaminen on pohjana lapsen oppimiselle ja kehitykselle
- Ryhmän toiminta suunnitellaan siten, että se tukee myös maahanmuuttajataustaisen lapsen oppimista
- Suomen kielen opettaminen tulisi muistaa kaikissa tilanteissa
- Pienillä lapsilla suomen kieli opitaan osana jokapäiväistä toimintaa
- Isommilla lapsilla suomen kieltä opetetaan myös ohjatuilla hetkillä suunnitelmallisesti
- Mahdolliset kieliavustaja auttaa käsitteiden ja tilanteiden ymmärtämisessä
- Arjen tilanteet, yksilöopetus, pariopetus, pienryhmäopetus, S2-pienryhmät, erilaiset vuorovaikutustilanteet

Päivähoidon käytänteitä

- Käytetään virallista tulkkia
- Tulkin kanssa käydään läpi päiväkodin käytänteet ja kuvat
- Kuvataulut viikko-ohjelmasta vanhemmille
- "Viestivihkot" kuvin
- Kotoutumissuunnitelmat
- S2 suunnitelmat ja seurantalomakkeet
- Kielipajat
- Lapsen päivä kuvitetaan

jatkuu

- kuvien käyttö siirtymätilanteissa
- ajan, paikan ja ihmisten strukturointi kuvin
- lasten valokuvat esim. naulakkopaikalla
- lasten nimet omalla kielellä esim. naulakkopaikalla
- eri paikkojen nimeäminen eri kielillä, ns. ympäristön
- Sanoittaminen (esikouluryhmissä)
- maailmankartta, josta näkyy lapsen/perheen kotimaa/lähtömaa
- oman kulttuurin kuvat, kotimaan kuvat
- tervetuloivotukset eri kielillä

Perheenjäsenten roolien muutokset

- Riittävä yhteisymmärrys perheenjäsenten rooleista ja toimintaa säätelevistä arvoista ja normeista luo perustan perheen ihmissuhteiden toimivuudelle
- Toiminta kasvatustilanteissa, joissa entiset säännöt, normit ja roolit eivät päde
- Perheenjäsenten välisten roolien muuttuminen
- sopeutuminen: yksilö hyväksyy itsessään ja perheessään tapahtuvia muutoksia
- muuttuvat roolit ovat sopusoinnussa yksilön, perheen ja ympäristön odotusten kanssa

jatkuu

- Konkreettisten sisältöjen ja työtapojen kautta voidaan päästä sisälle lasten kasvatuskysymyksiin
- Maahanmuuttajien käsitys maailmasta ja kasvatuksesta voivat poiketa suomalaisesta
- Joidenkin mielestä esim. suomalainen kasvatusta on "löysää" ja vailla rajoja
- Tärkeää selvittää suomalaisen päivähoiton tavoitteet, ja se, millä keinoin nämä tavoitteet pyritään saavuttamaan (Säännöt eivät ehkä näy kovin selvästi, mutta ne ovat kuitenkin olemassa)
- Lapsen lyöminen on lailla kiellettyä

Kulttuurien välinen viestintä

- Erilaisuuteen tutustuminen auttaa ymmärtämään ja kunnioittamaan
- Tutustuminen kannattaa aloittaa omasta kulttuurista ja kulttuureja erottavista päälinjoista
- Esim.: mikä on tyypillistä suomalaiselle viestinnälle? (mieluummin kuin "sälätietoa" kahdenkymmenen kulttuurin keskiverotavoista)
- Aina kun puhutaan kulttuurieroista, puhutaan keskiarvoista
- Erilaisuuden meissä herättämät tiedostamattomat tunteet ja tulkinnat, erilaiset valta- ja yhteisöllisyyskäsitteet, moninaiset aikakäsitykset, uskonnot ja perinteet.
- Kuvitteelliset reput pullollaan käsitteitä, mitä enemmän sisällöt eroavat sitä enemmän tulkinnoista johtuvia häiriöitä

Viestinnän eroja

- Sanojen merkityksessä:
  - - esim. "sunnuntai tai suku –sanalla on sanakirjamerkityksensä joka on kulttuurista riippumaton. Sanan sosiaalinen merkitys riippuu kulttuurista. Se herättää erilaisia tunteita ja miellelyhtymiä.
- Puheakteissa, eli siinä mitä puheella tarkoitetaan ja tehdään. Puheakteja voi olla esim. kutsu, pyyntö, varoitus.
- - esim. kun suomalainen sanoo: "Otatko kupin kahvia?" se on kutsu. Kiinalainen pitää tätä muodollisuutena, josta pitää kieltäytyä. Kiinalaiselle kutsu on kutsu vasta kun se esitetään moneen kertaan ja kutsuttavaa otetaan kädestä kiinni.

jatkuu

- Puheen aiheissa ja niiden esittämisjärjestyksessä:
  - - esim. suomalaisten puhumisen säännöt ovat tutkimusten mukaan vaativia. Suomessa viestivän tulisi tietää, ettei täällä ole tapana puhua vieraille kuin poikkeustapauksissa, henkilökohtaisuuden aste on alussa alhainen, sopimattomia aiheita alussa ovat palkka, uskonnollinen vakaumus, poliittinen kanta, aviolliset ongelmat ja urasuunnitelmat
- Ei-kielellisessä viestinnässä:
  - - Katseen suunnalla, eleillä, ilmeillä, liikehdinnällä ja väreillä on eri kulttuureissa hyvinkin erilaisia merkityksiä.
  - - Katsekontaktia välttelevä aasialainen ei välttämättä ole ujo, vaan kohtelias.
  - - Suomalaisen naisen suora yhdistettynä paljastavaan pukeutumiseen saatetaan tulkita monissa maissa eroottiseksi kiinnostukseksi

jatkuu

- Miltä jokin sanoma kuulostaa:
- - esim. suomalaisessa puheessa kuuluva laskeva sävelkulku, joka kuuluu usein puheessamme vierailinkin kielillä, tulkitaan esim. Saksassa virheellisesti puheen lopetukseksi.
- - Suomen kielen tasaiseen sävelkulkuun tottunut korvamme taas tulkitsee esim. arabian kielen ilmaisullisuuden ja vaihtelevuuden virheellisesti aggressiivisuudeksi
- Toisesta kulttuurista tulevan käyttäytyminen puhetilanteissa saattaa olla varsin erilaista:
- Suomalainen haluaa mennä suoraan asiaan ja pitäytyä työpaikalla työasioissa
- Etelä Euroopassa, Afrikassa tai Etelä-Amerikassa luodaan ja ylläpidetään suhteita puhumalla yksityisasiasta kuten perheestä.
- Kunnan tervehdykset ja kuulumisen vaihtamiset aamuisin.

Korkea ja matala konteksti

- **Matalan kontekstin kulttuurit:**

- Viestinnässä keskeistä sanat: Sanoilla pyritään kattamaan tarkasti kaikki, mitä tarkoitetaan
- Nonverbaaliviestintä niukkaa
- Keskeistä se mitä sanotaan

- **Korkean kontekstin kulttuurit:**

- Viestintä on kokonaisuus: sanat, nonverbalikka, ympäristö, mitä ei sanota
- Keskeistä se, miten sanotaan ja kuka sanoo

Suomalainen viestii niukasti: puhe

- Lainalaista, tarkkaa totuudessa pysymistä -> Tarkoitetaan mitä sanotaan
- Sanojen välttäminen -> sanotaan vain se, mitä tarkoitetaan
- Puhetaito ei arvostettua
- Suoruus voi mennä kohteliaisuuden yli
- Kohteliaisuutta on rauhaan jättäminen(kaupassa, ravintolassa)
- Suhde hiljaisuuteen: hiljaisuus on luontevaa ja arvostettua
- Yksityisyyden alue laaja-> Puheenaiheet kaukana itsestä

Eleet ja ilmeet

- Eleet ja ilmeet vähäisiä
- Äänen voimakkuus ja sävyvaihtelut niukkoja
- Jos ääni ja kehonkieli ovat ristiriidassa uskomme lähes poikkeuksetta kehonkieltä.
- Äänekkyyys ja oman tilan ottaminen ei ole sopivaa
- Tilan käyttö: yksityisyyden arvostus huomiota herättävän tärkeää -
> aiheuttaa herkästi vääriä tulkintoja
- Henkilökohtainen alue huomattavan suuri
- Koskettamista vältetään
- Värit, ulkoinen olemus hillitty

kuunteleminen

- Katsekontakti tärkeää
- Kuuntelemisen merkit muuten näkymättömiä
- Monokronisuus viestinnässä leimallista: Yksi puhuu, muut kuuntelevat

Vaihtelua vuorovaikutuksessa

- Mitkä ovat sopivia julkisia puheenaiheita?
- Miten voimakkaita kielellisiä ja ei-kielellisiä ilmaisuja on tapana käyttää?
- Ovatko lyhyet vai pitkät puheenvuorot parempia?
- Miten pitkiä taukoja puheessa pidetään?
- Milloin ja miten puhujan voi keskeyttää?
- Millaisia eleitä ja ilmeitä puhujan on sopiva eri tilanteissa käyttää?
- Miten kuuntelemista osoitetaan?
- Miten pitkiä hiljaisuuksia siedetään?

Suhteen luominen

- Valtaosassa maailmaan kulttuureissa ihmisten välinen suhde luodaan puhumalla.
- Small talk ensin, että saadaan selville, kenen kanssa ollaan tekemisissä ja pikku hiljaa siirrytään asiaan, josta on määrä esitellä (mielipiteitä ruoasta, perheen kuulumiset, politiikka, harrastukset, matkat jne.)
- Esim. Etelä-Amerikassa suhteen luomiseen voidaan käyttää työelämässä päiviäkin, jos kysymys tärkeästä suhteesta
- Suomalaisessa kulttuurissa mennään suoraan asiaan -> muualla se saatetaan tulkita välinpitämättömyydeksi, ylpeydeksi, tyhmyydeksi
- Tutustumiselle annetaan aikaa, katsellaan ja kuulostellaan ennen kuin aletaan pitempiin puheisiin.

jatkuu

- Puheen aiheissa ja niiden esittämisjärjestyksessä:
  - esim. suomalaisten puhumisen säännöt ovat tutkimusten mukaan vaativia. Suomessa viestivän tulisi tietää, ettei täällä ole tapana puhua vieraille kuin poikkeustapauksissa, henkilökohtaisuuden aste on alussa alhainen, sopimattomia aiheita alussa ovat palkka, uskonnollinen vakaumus, poliittinen kanta, aviolliset ongelmat ja urasuunnitelmat
- Ei-kielellisessä viestinnässä:
  - Katseen suunnalla, eleillä, ilmeillä, liikehdinnällä ja väreillä on eri kulttuureissa hyvinkin erilaisia merkityksiä.
  - Katsekontaktia välttelevä aasialainen ei välttämättä ole ujo, vaan kohtelias.
  - Suomalaisen naisen suora yhdistettynä paljastavaan pukeutumiseen saatetaan tulkita monissa maissa eroottiseksi kiinnostukseksi

